
Vergaderjaar 2022–2023

---

36 350 XVII

Wijziging van de begrotingsstaat van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII), voor het jaar 2023 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVoorSTEL	3
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	4
1	Leeswijzer	4
2	Beleid	6
2.1	Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties	6
3	Beleidsartikelen	8
	Artikel 1: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen	8
	Artikel 2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat	12
	Artikel 3: Sociale vooruitgang	15
	Artikel 4: Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling	18
	Artikel 5: Multilaterale samenwerking en overige inzet	21

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikel 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van [artikel 2.3, eerste lid](#), van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2023 wijzigingen aan te brengen in de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking;

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

Vanwege de spoedeisende maatregelen is op 3 april 2023 de eerste incidentele suppletoire begroting naar de Tweede Kamer verzonden. De behandeling in de Staten-Generaal heeft nog niet plaatsgevonden. Om deze reden is de in de begrotingsstaat opgenomen stand nog niet door de beide Kamers bekrachtigd. Vanwege de snelle opeenvolging van begrotingswetsvoorstellen, om het budgetrecht van de Staten-Generaal te waarborgen, bevat de kolom 'vastgestelde begroting' zowel de vastgestelde stand bij ontwerp-begroting als de mutaties die bij incidentele suppletoire begroting zijn opgenomen.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,

E.N.A.J. Schreinemacher

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De voorliggende suppletoire begroting bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de Ontwerpbegroting 2023 van hoofdstuk XVII van de begroting van het Rijk.

In hoofdstuk 2 is een overzicht opgenomen met de belangrijkste mutaties op de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking met een toelichting op de substantiële verschillen.

Hoofdstuk 3 bevat per beleidsartikel een tabel budgettaire gevolgen van beleid. Na de tabel 'budgettaire gevolgen van beleid' wordt een toelichting op de mutaties gegeven. Hierbij worden per artikel de mutaties die groter of gelijk zijn aan de ondergrenzen in onderstaande staffel (tabel 1) conform de Rijksbegrotingsvoorschriften toegelicht. De wijzigingen van de verplichtingen worden alleen toegelicht wanneer ze groter zijn dan 10% ten opzichte van de vorige stand op artikelniveau.

Tabel 1 Ondergrenzen conform RBV

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

Als gevolg van hogere kosten voor eerstejaarsopvang asielzoekers neemt het BHOS-budget tot en met 2026 af. Dit heeft tot gevolg dat het budget op diverse thema's is aangepast. De mutaties zijn binnen ieder artikel opgenomen onder het instrument 'nog te verdelen'. De verwerking van deze bijstellingen op artikelonderdeel niveau zal uiterlijk op Prinsjesdag 2023 aan de Kamer worden vermeld. Dit geldt voor kasuitgaven en verplichtingen.

In 2023 worden geen extra maatregelen genomen als gevolg van de impact van het coronavirus (COVID 19). Voor het uitgebreide overzicht wordt verwezen naar de pagina [Overheidsfinanciën in coronatijd](#) op Rijksfinancien.nl.

Tabel 2 Extracomptabel overzicht inzet COVID-19 maatregelen (bedragen x € 1.000)

Artikel	Naam maatregel	bedrag uitgaven 2023	Relevante Kamerstukken
-	-	-	-

De tabel hieronder weergeeft de geplande inzet van middelen in Oekraïne in 2023. De vermelde bedragen zijn direct gerelateerd aan de invasie in Oekraïne en directe gevolgen. Uitgaven ten behoeve van derde orde effecten zijn hierin niet opgenomen.

Tabel 3 Extracomptabel overzicht inzet Oekraïne middelen (bedragen x € 1.000)

Artikel	Naam maatregel	bedrag uitgaven 2023	Relevante Kamerstukken
1.3	Infrastructuurontwikkeling	50.000	36 045 nr. 105

Artikel	Naam maatregel	bedrag uitgaven 2023	Relevante Kamerstukken
4.1	Humanitaire hulp	30.000	1e Incidentele Suppletoire Begroting
5.1	Bijdrage aan IFI's voor steun Oekraïne	140.000	1e Incidentele Suppletoire Begroting

2 Beleid

2.1 Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties

In dit wetsvoorstel is een aantal begrotingswijzigingen opgenomen die per saldo leiden tot een verlaging van de geraamde uitgaven op de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) met EUR 551,6 miljoen en een verhoging van de geraamde ontvangsten met EUR 9,0 miljoen.

De belangrijkste uitgavenmutaties bij eerste suppletoire begroting worden in onderstaande tabel weergegeven en toegelicht. De uitgebreide toelichtingen zijn per beleidsartikel opgenomen in hoofdstuk 3.

Tabel 4 Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2023 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Artikel- nummer	Uitgaven 2023
Vastgestelde begroting 2023		4.031.912
Belangrijkste suppletoire mutaties		
1) Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie	1.2	9.516
2) Voedselzekerheid	2.1	14.000
3) ODA-bijdrage eerstejaarsopvang asielzoekers	5.4	- 558.627
4) Overige mutaties	div.	- 16.457
Stand 1e suppletoire begroting 2023		3.480.344

Toelichting

1) *Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie*

In de eerste suppletoire begroting 2023 wordt de eerste uitgave (EUR 4 miljoen) voor de Wereldtentoonstelling Osaka verwerkt. Daarnaast worden ontvangsten van het Dutch Trade and Investment Fund (DTIF) toegevoegd aan de begrotingsreserve. Deze storting wordt als uitgave geboekt ten laste van artikel 1.2. Een verhoging van de verwachte ontvangsten DTIF leidt derhalve tot hogere uitgaven. In dit kader wordt deze uitgavenraming structureel verhoogd met EUR 3,7 miljoen.

2) *Voedselzekerheid*

De uitgaven op artikelonderdeel 2.1 Voedselzekerheid worden verhoogd met EUR 14 miljoen in de periode 2023-2026. Dit komt door een overheveling voor programma's op het gebied van sociale bescherming in Mozambique (Social Protection Programme) en Ethiopië (Productive Safety Net Programme) vanaf artikelonderdeel 5.2 Overig armoedebeleid, conform de intensivering zoals aangekondigd in de BHOS-nota.

3) *ODA-bijdrage eerstejaarsopvang asielzoekers*

Als gevolg van een hogere instroom van asielzoekers in Nederland dan eerder verwacht, stijgt de bijdrage vanuit Official Development Assistance (ODA) aan de eerstejaarsopvang van asielzoekers uit ontwikkelingslanden met EUR 559 miljoen in 2023 tot een totale omvang van EUR 1,2 miljard. Deze bijdrage is verwerkt als overboeking naar het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Deze bijdrage is ook per artikelonderdeel verwerkt als 'nog te verdelen'. Gezien de bijdragen per artikelonderdeel nog kunnen veranderen, zijn deze niet opgenomen in de tabel.

Tabel 5 Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2023 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Artikel- nummer	Uitgaven 2023
Vastgestelde begroting 2023		50.130
Belangrijkste suppletoire mutaties		
1) Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen	1.10	3.736
2) Ontvangsten DGGF	1.30	4.000
3) Overige mutaties	5.20	1.222
Stand 1e suppletoire begroting 2023		59.088

Toelichting

1) *Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen*

De ontvangsten op artikel 1 zijn toe te schrijven aan de hogere geraamde ontvangsten op het DTIF-instrument.

2) *Ontvangsten DGGF*

De ontvangsten voor Dutch Good Growth Fund (DGGF) zijn naar verwachting hoger dan begroot. Dit wordt onder andere veroorzaakt door hogere premieontvangsten en terugbetalingen op wisselfinancieringen voor DGGF.

3 Beleidsartikelen

Artikel 1: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 6 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1 Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen (Eerste supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB 2023 (2)	Vastgestelde begroting 2023 (3)=(1+2)	Mutaties 1e supplettoire begroting 2023 (4)	Stand 1e supplettoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e supplettoire begroting 2024	Mutaties 1e supplettoire begroting 2025	Mutaties 1e supplettoire begroting 2026	Mutaties 1e supplettoire begroting 2027
Verplichtingen	463 682	0	463 682	37 813	501 495	- 53 433	- 61 563	- 41 369	7 108
Uitgaven:									
Programma-uitgaven totaal	639 664	0	639 664	- 67 422	572 242	- 48 433	- 56 563	- 37 369	11 108
waarvan juridisch verplicht	34%				76%				
Duurzaam handels- en investeringssysteem, incl. MVO	35 089	0	35 089	845	35 934	1.000	1.000	1.000	1.000
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
MVO en beleidsondersteuning (ODA)	16 575	0	16 575	- 700	15 875	- 700	- 700	- 700	- 700
MVO en beleidsondersteuning (non-ODA)	4 438	0	4 438	- 100	4 338	0	0	0	0
<i>Opdrachten</i>									
MVO en beleidsondersteuning (non-ODA)	2 281	0	2 281	- 55	2 226	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>									
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	1 600	0	1 600	700	2 300	700	700	700	700
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
MVO en beleidsondersteuning (ODA)	5 000	0	5 000	0	5 000	0	0	0	0
Contributies internationaal ondernemen (non-ODA)	5 195	0	5 195	1 000	6 195	1 000	1 000	1 000	1 000
Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie	86 665	0	86 665	9 516	96 181	12 108	20 408	12 408	6 108
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Programma's internationaal ondernemen	10 000	0	10 000	0	10 000	0	0	0	0
Versterking concurrentiepositie Nederland	6 502	0	6 502	0	6 502	0	0	0	0

	Stand ontwerp begroting 2023	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB 2023	Vastgestelde begroting 2023	Mutaties 1e suppletoire begroting 2023	Stand 1e suppletoire begroting 2023	Mutaties 1e suppletoire begroting 2024	Mutaties 1e suppletoire begroting 2025	Mutaties 1e suppletoire begroting 2026	Mutaties 1e suppletoire begroting 2027
	(1)	(2)	(3)=(1+2)	(4)	(5)=(3+4)				
Invest Internationaal	9 000	0	9 000	780	9 780	780	780	780	780
Dutch Trade and Investment Fund	4 499	0	4 499	0	4 499	0	0	0	0
<i>Garanties</i>									
Dutch Trade and Investment Fund	1 500	0	1 500	0	1 500	0	0	0	0
<i>Opdrachten</i>									
Programma's internationaal ondernemen	9 566	0	9 566	1 000	10 566	1 000	1 000	1 000	1 000
Dutch Trade and Investment Fund	450	0	450	3 736	4 186	3 736	3 736	3 736	3 736
Wereldtentoonstelling	0	0	0	4 000	4 000	6 000	9 000	1 000	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>									
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	45 148	0	45 148	0	45 148	592	592	592	592
<i>Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken</i>									
Overig	0	0	0	0	0		5 300	5 300	
1.3 Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden	517 910	0	517 910	- 77 783	440 127	- 61 541	- 77 971	- 50 777	4 000
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Marktontwikkeling en markttoegang	10 450	0	10 450	3 000	13 450	0	0	0	0
Economic governance and institutions	37 900	0	37 900	- 25 000	12 900	- 21 000	- 20 000	- 20 000	- 20 000
Financiële sector ontwikkeling	49 270	3 000	52 270	- 10 000	42 270	- 9 000	- 9 000	- 10 000	- 10 000
Infrastructuurontwikkeling	35 460	- 3 000	32 460	- 1 000	31 460	0	0	0	0
Duurzame productie en handel	44 700	0	44 700	0	44 700	0	0	0	0
(Jeugd)werkgelegenheid	6 000	0	6 000	3 000	9 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Nexus onderwijs en werk	9 450	0	9 450	375	9 825	- 514	- 4 607	- 7 000	- 7 000
Lokale private sector ontwikkeling	1 040	0	1 040	3 550	4 590	4 400	6 150	5 900	5 350
<i>Leningen</i>									
Infrastructuurontwikkeling	10 000	0	10 000	- 1 000	9 000	0	0	0	0
Financiële sector ontwikkeling	10 000	0	10 000	10 000	20 000	10 000	10 000	10 000	10 000
<i>Garanties</i>									
Financiële sector ontwikkeling	0	0	0	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
<i>Opdrachten</i>									

	Stand ontwerp begroting 2023	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB 2023	Vastgestelde begroting 2023	Mutaties 1e suppletoire begroting 2023	Stand 1e suppletoire begroting 2023	Mutaties 1e suppletoire begroting 2024	Mutaties 1e suppletoire begroting 2025	Mutaties 1e suppletoire begroting 2026	Mutaties 1e suppletoire begroting 2027
	(1)	(2)	(3)=(1+2)	(4)	(5)=(3+4)				
Marktonwikkeling en markttoegang	12 000	0	12 000	- 1 000	11 000	0	0	0	0
Economic governance and institutions	18 000	0	18 000	- 1 000	17 000	0	0	0	0
Financiële sector ontwikkeling	4 000	0	4 000	0	4 000	0	0	0	0
Infrastructuurontwikkeling	750	0	750	7 000	7 750	1 000	1 000	1 000	1 000
(Jeugd)werkgelegenheid	25 850	0	25 850	0	25 850	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>									
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	34 000	0	34 000	- 10 000	24 000	- 10 000	- 10 000	- 10 000	- 10 000
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
International Labour Organisation	5 700	0	5 700	0	5 700	0	0	0	0
Lokale private sector ontwikkeling	31 790	0	31 790	14 135	45 925	7 921	6 860	7 400	5 400
Marktonwikkeling en markttoegang	18 500	0	18 500	- 3 300	15 200	700	700	700	700
Partnershipprogramma ILO	5 500	0	5 500	1 000	6 500	1 000	1 000	0	0
Economic governance and institutions	7 000	0	7 000	- 1 000	6 000	0	0	0	0
Financiële sector ontwikkeling	3 000	0	3 000	14 000	17 000	14 000	14 000	14 000	14 000
Infrastructuurontwikkeling	123 000	0	123 000	- 7 210	115 790	- 526	- 915	9 000	11 550
(Jeugd)werkgelegenheid	3 000	0	3 000	- 3 000	0	- 3 000	- 3 000	- 3 000	- 3 000
Nexus onderwijs en werk	11 550	0	11 550	2 450	14 000	- 2 981	- 188	- 7 000	- 7 000
<i>Nog te verdelen</i>									
Nog te verdelen	0	0	0	- 82 783	- 82 783	- 66 541	- 82 971	- 54 777	
Ontvangsten	6 264	0	6 264	7 736	14 000	7 736	7 736	7 736	7 736
Ontvangsten duurzame economische ontwikkeling, 1.10 handel en investeringen	3 264	0	3 264	3 736	7 000	3 736	3 736	3 736	3 736
1.30 Ontvangsten DGGF	3 000	0	3 000	4 000	7 000	4 000	4 000	4 000	4 000

Tabel 7 Uitsplitsing verplichtingen

	Stand ontwerp begroting 2023	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB 2023	Vastgestelde begroting 2023	Mutaties 1e suppletoire begroting 2023	Stand 1e suppletoire begroting 2023	Mutaties 1e suppletoire begroting 2024	Mutaties 1e suppletoire begroting 2025	Mutaties 1e suppletoire begroting 2026	Mutaties 1e suppletoire begroting 2027
	(1)	(2)	(3)=(1+2)	(4)	(5)=(3+4)				
Verplichtingen	463 682	0	463 682	37 813	501 495	- 53 433	- 61 563	- 41 369	7 108
garantieplichtingen	100 000	0	100 000	0	100 000				

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en Vastgestelde begroting 2023		Mutaties 1e suppletoire begroting 2023 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2024	Mutaties 1e suppletoire begroting 2025	Mutaties 1e suppletoire begroting 2026	Mutaties 1e suppletoire begroting 2027
		ISB 2023 (2)	(3)=(1+2)						
overige verplichtingen	363 682	0	363 682	37 813	401 495				

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget op artikel 1 wordt in 2023 verhoogd. Dit wordt onder andere veroorzaakt door het vastleggen van meerjarige programma's voor VN-instellingen, zoals *International Labour Organization* (ILO). Tevens worden in 2023 door de posten meerjarige programma's aangegaan voor de invulling van de decentrale budgetten.

Uitgaven

Artikelonderdeel 1.2

In de eerste suppletoire begroting 2023 worden DTIF ontvangsten toegevoegd aan de begrotingsreserve. Deze storting wordt als uitgave geboekt ten laste van artikel 1.2. Een verhoging van de verwachte ontvangsten DTIF leidt derhalve tot hogere uitgaven. In dit kader wordt de uitgavenraming structureel verhoogd met EUR 3,7 miljoen. Verder wordt de eerste uitgave voor de Wereldtentoonstelling Osaka verwerkt in de eerste suppletoire begroting.

Artikelonderdeel 1.3

In de eerste suppletoire begroting 2023 worden de uitgaven met EUR 1 miljoen verhoogd voor een ongeoormerkte bijdrage aan ILO in verband met de *Funding Compact* afspraak.

Bovendien wordt het saldo van Private Sector Development (PSD) met EUR 4 miljoen verhoogd. Deze verhoging is een gevolg van de desaldering van de extra ontvangsten op DGGF (structureel). De EUR 4 miljoen is hierdoor aan de uitgavenkant opgetopt.

Ontvangsten

De ontvangsten op artikel 1 zijn toe te schrijven aan de hogere geraamde ontvangsten op het DTIF-instrument. Verder zijn de geraamde ontvangsten voor DGGF hoger dan begroot. Dit wordt onder andere veroorzaakt door hogere premieontvangsten en terugbetalingen op wisselfinancieringen voor DDGF.

Nog te verdelen

Als gevolg van hogere kosten voor eerstejaarsopvang asielzoekers neemt het BHOS-budget tot en met 2026 af. Dit heeft tot gevolg dat het budget op diverse thema's is aangepast. De mutaties zijn verdeeld en binnen het thema opgenomen onder het instrument 'nog te verdelen'. De verwerking van deze bijstellingen op artikelonderdeel niveau zal uiterlijk op Prinsjesdag 2023 aan de Kamer worden vermeld.

Artikel 2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 8 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 2 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat (Eerste supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB 2023 (2)	Vastgestelde begroting 2023 (3)=(1+2)	Mutaties 1e supplettoire begroting 2023 (4)	Stand 1e supplettoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e supplettoire begroting 2024	Mutaties 1e supplettoire begroting 2025	Mutaties 1e supplettoire begroting 2026	Mutaties 1e supplettoire begroting 2027
Verplichtingen	919 382	0	919 382	205 796	1 125 178	27 822	- 116 460	- 50 223	84 000
Uitgaven:									
Programma-uitgaven totaal	913 510	0	913 510	- 120 850	792 660	- 94 098	- 121 160	- 76 223	0
waarvan juridisch verplicht	89%				91%				
2.1 Voedselzekerheid	403 554	0	403 554	- 122 350	281 204	- 95 598	- 122 660	- 76 223	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen	20 000	0	20 000	- 5 000	15 000	- 8 000	- 10 000	- 10 000	- 10 000
Bevorderen inclusieve, duurzame groei in de agrarische sect.	15 500	0	15 500	- 1 500	14 000	- 5 500	- 5 000	- 5 000	- 1 000
Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid	3 000	0	3 000	0	3 000	0	0	0	0
Uitbannen huidige honger en voeding	26 000	0	26 000	- 5 673	20 327	- 5 000	- 7 000	- 7 000	0
Voedselzekerheid	47 572	0	47 572	13 937	61 509	17 642	18 900	21 115	14 000
<i>Opdrachten</i>									
Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid	20 550	0	20 550	0	20 550	- 6 030	- 7 500	- 8 400	- 9 200
Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen	10 000	0	10 000	0	10 000	0	0	0	0
Voedselzekerheid	1 000	0	1 000	0	1 000	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>									
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	3 604	0	3 604	- 234	3 370	- 1 106	- 710	- 265	- 400
<i>Bijdrage aan (inter) nationale organisaties</i>									
Voedselzekerheid	109 828	0	109 828	14 470	124 298	25 994	42 310	37 550	13 600
Realiseren Ecologische Houdbare Voedselsystemen	30 000	0	30 000	- 5 000	25 000	- 10 000	- 25 000	- 20 000	0
Bevorderen inclusieve, duurzame groei in de agrarische sect.	42 500	0	42 500	- 2 000	40 500	- 10 000	- 8 000	- 10 000	- 9 000
Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid	20 000	0	20 000	7 000	27 000	2 000	2 000	2 000	2 000

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB 2023 (2)	Vastgestelde begroting 2023 (3)=(1+2)	Mutaties 1e supplettoire begroting 2023 (4)	Stand 1e supplettoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e supplettoire begroting 2024	Mutaties 1e supplettoire begroting 2025	Mutaties 1e supplettoire begroting 2026	Mutaties 1e supplettoire begroting 2027
Uitbannen huidige honger en voeding	54 000	0	54 000	- 2 000	52 000	14 000	14 000	14 000	0
<i>Nog te verdelen</i>									
Nog te verdelen	0	0	0	- 136 350	- 136 350	- 109 598	- 136 660	- 90 223	0
2.2 Water	201 367	0	201 367	0	201 367	0	0	0	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Waterbeheer	28 310	0	28 310	- 1 543	26 767	- 3 021	- 3 750	- 750	2 500
Drinkwater en sanitatie	36 630	0	36 630	- 9 935	26 695	- 9 900	- 14 100	- 19 500	- 16 900
<i>Opdrachten</i>									
Waterbeheer	5 927	0	5 927	- 2 157	3 770	1 971	3 000	5 000	5 500
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>									
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	2 000	0	2 000	0	2 000	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan (inter) nationale organisaties</i>									
Waterbeheer	78 200	0	78 200	18 185	96 385	18 950	22 150	16 650	11 400
Drinkwater en sanitatie	50 300	0	50 300	- 4 550	45 750	- 8 000	- 7 300	- 1 400	- 2 500
2.3 Klimaat	308 589	0	308 589	1 500	310 089	1 500	1 500	0	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Klimaat algemeen	33 500	0	33 500	363	33 863	82	0	0	0
Hernieuwbare energie	26 000	0	26 000	0	26 000	0	0	0	0
Dutch Fund for Climate and Development	40 000	0	40 000	0	40 000	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>									
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	3 400	0	3 400	0	3 400	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan (inter) nationale organisaties</i>									
Contributie IZA/IZT	357	0	357	0	357	0	0	0	0
Klimaatprogramma's (non-ODA)	1 595	0	1 595	0	1 595	0	0	0	0
Klimaat algemeen	160 595	0	160 595	- 363	160 232	- 82	0	0	0
Hernieuwbare energie	36 000	0	36 000	0	36 000	0	0	0	0
UNEP	7 142	0	7 142	1 500	8 642	1 500	1 500	0	0

Toelichting

Verplichtingen

Op het gebied van de thema's voedselzekerheid en water worden in diverse landen verplichtingen aangegaan vanuit het decentrale budget. Het verplichtingenbudget op artikel 2 wordt meerjarig verhoogd. Zo wordt

onder andere een nieuwe verplichting afgesloten in het kader van het *Mozambique Social Protection Programme*. Daarnaast worden er verplichtingen aangegaan voor de nieuwe programma's *HortiLife*, *Bridge and Soil Health* in Ethiopië.

Uitgaven

Artikelonderdeel 2.1

De uitgaven op artikelonderdeel 2.1 Voedselzekerheid worden verhoogd met EUR 14 miljoen in de periode 2023-2026. Dit komt door een overheveling voor programma's op het gebied van sociale bescherming in Mozambique (*Social Protection Programme*) en Ethiopië (*Productive Safety Net Programme*) vanaf artikelonderdeel 5.2 Overig armoedebeleid, conform de intensivering zoals aangekondigd in de BHOS-nota. Daarnaast heeft er een herverdeling plaatsgevonden van de centrale budgetten naar de decentrale budgetten en worden er meer middelen vrijgemaakt voor kennisontwikkeling door de *Consultative Group for International Agricultural Research*.

Artikelonderdeel 2.3

Het artikelonderdeel 2.3 Klimaat wordt meerjarig met EUR 1,5 miljoen verhoogd. Dit betreft een overheveling vanuit artikel 5.1 Multilaterale samenwerking voor een ongeoormerkte bijdrage aan het *United Nations Environment Programme* (UNEP) om voorspelbare en flexibele financiering voor ontwikkelingsactiviteiten van de Verenigde Naties te waarborgen onder het *Funding Compact*.

Nog te verdelen

Als gevolg van hogere kosten voor eerstejaarsopvang asielzoekers neemt het BHOS-budget tot en met 2026 af. Dit heeft tot gevolg dat het budget op diverse thema's is aangepast. De mutaties zijn verdeeld en binnen het thema opgenomen onder het instrument 'nog te verdelen'. De verwerking van deze bijstellingen op artikelonderdeel niveau zal uiterlijk op Prinsjesdag 2023 aan de Kamer worden vermeld.

Artikel 3: Sociale vooruitgang

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 9 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 3 Sociale vooruitgang (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB 2023 (2)	Vastgestelde begroting 2023 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2023 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2024	Mutaties 1e suppletoire begroting 2025	Mutaties 1e suppletoire begroting 2026	Mutaties 1e suppletoire begroting 2027
Verplichtingen	478 202	0	478 202	- 23 270	454 932	- 128 952	935 262	- 198 233	- 23 450
Uitgaven:									
Programma-uitgaven totaal	849 037	0	849 037	- 109 595	739 442	- 85 282	- 107 698	- 67 733	0
waarvan juridisch verplicht	85%				72%				
3.1 Mondiale gezondheid en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten	530 578	0	530 578	- 107 595	422 983	- 85 282	- 107 698	- 67 733	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Mondiale gezondheid en SRGR	216 255	0	216 255	14 610	230 865	13 327	20 819	32 772	40 842
Global Fund to Fight Aids, Malaria and Tuberculosis	52 000	0	52 000	- 52 000	0	- 52 000	- 52 000	- 52 000	- 52 000
<i>Opdrachten</i>									
Mondiale gezondheid en SRGR	17 825	0	17 825	- 1 428	16 397	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>									
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	100	0	100	37	137	39	40	42	72
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
WHO/PAHO	6 713	0	6 713	0	6 713	0	0	0	0
Mondiale gezondheid en SRGR	112 469	0	112 469	71 941	184 410	71 948	64 455	54 000	38 900
UNFPA	60 000	0	60 000	0	60 000	0	0	0	0
UNAIDS	20 000	0	20 000	3 000	23 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Partnershipprogramma WHO	15 216	0	15 216	- 814	14 402	- 814	- 814	- 814	- 814
Global Fund to Fight Aids, Malaria and Tuberculosis	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UNICEF	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vrouwenrechten en keuzevrijheid	30 000	0	30 000	- 30 000	0	- 30 000	- 30 000	- 30 000	- 30 000
<i>Nog te verdelen</i>									
Nog te verdelen	0	0	0	- 112 941	- 112 941	- 90 782	- 113 198	- 74 733	0
3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	51 667	0	51 667	- 2 000	49 667	0	0	0	0

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB 2023 (2)	Vastgestelde begroting 2023 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2023 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2024	Mutaties 1e suppletoire begroting 2025	Mutaties 1e suppletoire begroting 2026	Mutaties 1e suppletoire begroting 2027
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Vrouwenrechten	33 367	0	33 367	3 700	37 067	4 800	4 800	12 300	12 300
<i>Opdrachten</i>									
Vrouwenrechten	1 000	0	1 000	- 1 000	0	- 1 000	- 1 000	- 1 000	- 1 000
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
Vrouwenrechten	11 300	0	11 300	- 4 700	6 600	- 3 800	- 3 800	- 11 300	- 11 300
UNWOMEN	6 000	0	6 000	0	6 000	0	0	0	0
3.3 Maatschappelijk middenveld	197 242	2 400	199 642	0	199 642	0	0	0	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Twinningfaciliteit Suriname	700	0	700	150	850	- 700	- 700	0	0
Versterking maatschappelijk middenveld	180 845	2 400	183 245	- 2 188	181 057	- 247	- 941	0	0
<i>Opdrachten</i>									
Versterking maatschappelijk middenveld	6 000	0	6 000	0	6 000	0	0	0	0
Versterking maatschappelijk middenveld Monitoringsfonds	1 000	0	1 000	417	1 417	282	291	0	0
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
Versterking maatschappelijk middenveld	8 697	0	8 697	1 621	10 318	665	1 350	0	0
3.4 Onderwijs	69 550	- 2 400	67 150	0	67 150	0	0	0	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Onderzoeksprogramma's	1 500	0	1 500	0	1 500	0	0	0	- 1 500
<i>Opdrachten</i>									
Onderwijs	0	0	0	200	200	200	200	200	100
Onderzoekprogramma's	2 000	0	2 000	0	2 000	0	0	0	0
Hoger Onderwijs	46 635	- 2 400	44 235	6 697	50 932	16 697	19 050	19 050	20 650
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
Onderwijs	9 415	0	9 415	- 6 897	2 518	- 6 897	- 9 250	- 9 250	- 9 250
Global partnership for education	10 000	0	10 000	0	10 000	- 10 000	- 10 000	- 10 000	- 10 000

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget wordt cumulatief verhoogd t/m 2028. In 2023 wordt de verhoging veroorzaakt door het aangaan van nieuwe verplichtingen voor intensiveringsmiddelen voor mondiale gezondheid en SRGR uit het regeerakkoord. Het betreft met name gedelegeerde middelen op diverse posten. De daling in 2024 wordt met name veroorzaakt door verlaging van het verplichtingenbudget op de ZMA Addis Abeba, omdat de meerjarige verplichtingenruimte uit de pas loopt met het kasbudget op artikel 3.1. De verhoging in 2025 is met name te wijten aan de start van het beoogde nieuwe subsidiekader voor het maatschappelijke middenveld op artikel 3.3. De daling in 2026 wordt met name veroorzaakt doordat geen nieuwe fase voor het GPE programma is voorzien op artikel 3.4. De daling in 2027 wordt met name veroorzaakt door verlaging van het verplichtingenbudget op ZMA Addis Abeba, omdat de meerjarige verplichtingenruimte uit de pas loopt met het kasbudget op artikel 3.1.

Uitgaven

Artikelonderdeel 3.1

Het uitgavenbudget op artikelonderdeel 3.1 is jaarlijks verhoogd met EUR 7 miljoen tot en met 2026. Deze verhoging vindt plaats in het kader van verlenging van het sociale beschermingsprogramma in Benin.

Artikelonderdeel 3.3

Op het uitgavenbudget van artikelonderdeel 3.3 is het [amendement van het lid Hammelburg \(kamerstuknummer 36200-XVII-8\)](#) verwerkt. Er is EUR 2,4 mln toegevoegd vanaf artikelonderdeel 3.4 ten behoeve van de bescherming van mensenrechten van LHBTIQ+ personen in de regio Oost-, Centraal Europa en de Kaukasus.

Nog te verdelen

Als gevolg van hogere kosten voor eerstejaarsopvang asielzoekers neemt het BHOS-budget tot en met 2026 af. Dit heeft tot gevolg dat het budget op diverse thema's is aangepast. De mutaties zijn verdeeld en binnen het thema opgenomen onder het instrument 'nog te verdelen'. De verwerking van deze bijstellingen op artikelonderdeel niveau zal uiterlijk op Prinsjesdag 2023 aan de Kamer worden vermeld.

Artikel 4: Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 10 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 4 Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling (Eerste supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB 2023 (2)	Vastgestelde begroting 2023 (3)=(1+2)	Mutaties 1e supplettoire begroting 2023 (4)	Stand 1e supplettoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e supplettoire begroting 2024	Mutaties 1e supplettoire begroting 2025	Mutaties 1e supplettoire begroting 2026	Mutaties 1e supplettoire begroting 2027
Verplichtingen	712 160	30 000	742 160	932 983	1 675 143	- 312 899	- 212 826	- 291 905	- 16 300
Uitgaven:									
Programma-uitgaven totaal	1 073 712	30 000	1 103 712	- 140 706	963 006	- 113 099	- 141 026	- 93 105	0
waarvan juridisch verplicht	43%				76%				
4.1 Humanitaire hulp	554 017	30 000	584 017	0	584 017	0	0	0	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Noodhulpprogramma's	87 000	0	87 000	30 000	117 000	30 000	30 000	30 000	30 000
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
Noodhulpprogramma's	384 000	30 000	414 000	- 62 000	352 000	- 62 000	- 62 000	- 62 000	- 62 000
Noodhulpprogramma's non-ODA	1 017	0	1 017	0	1 017	0	0	0	0
UNHCR	33 000	0	33 000	2 000	35 000	2 000	2 000	2 000	2 000
UNRWA	13 000	0	13 000	6 000	19 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Wereldvoedselprogramma	36 000	0	36 000	24 000	60 000	24 000	24 000	24 000	24 000
4.2 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking	304 000	0	304 000	0	304 000	0	0	0	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Opvang in de regio	5 000	0	5 000	0	5 000	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
Opvang in de regio	265 000	0	265 000	- 25 000	240 000	- 25 000	- 25 000	- 25 000	- 25 000
Migratie en ontwikkeling	34 000	0	34 000	25 000	59 000	25 000	25 000	25 000	25 000
4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	215 695	0	215 695	- 140 706	74 989	- 113 099	- 141 026	- 93 105	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Legitieme stabiliteit	7 000	0	7 000	- 1 500	5 500	0	0	2 000	2 000
Inclusieve vredes- en politieke processen	13 500	0	13 500	- 3 500	10 000	0	0	2 000	3 000
Vredesdividend: werkgelegenheid en basisvoorzieningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Functionerende rechtsorde	33 725	0	33 725	9 440	43 165	10 458	9 394	11 950	10 950

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB 2023 (2)	Vastgestelde begroting 2023 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2023 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2024	Mutaties 1e suppletoire begroting 2025	Mutaties 1e suppletoire begroting 2026	Mutaties 1e suppletoire begroting 2027
<i>Opdrachten</i>									
Inclusieve vredes- en politieke processen	1 500	0	1 500	0	1 500	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
Legitieme stabiliteit	9 000	0	9 000	- 5 000	4 000	0	1 000	2 000	2 000
Functionerende rechtsorde	118 220	0	118 220	- 7 540	110 680	- 14 208	- 15 394	- 22 950	- 23 950
Inclusieve vredes- en politieke processen	32 750	0	32 750	8 100	40 850	3 750	5 000	5 000	6 000
<i>Nog te verdelen</i>									
Nog te verdelen	0	0	0	- 140 706	- 140 706	- 113 099	- 141 026	- 93 105	0

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget in 2023 wordt verhoogd, voornamelijk voor het aangaan van een nieuwe meerjarige verplichting voor het programma *Prospects 2* (opvang in de regio) van EUR 620 miljoen. Dit gebeurt meerjarig budgetneutraal doordat de budgetten voor 2024 tot en met 2026 jaarlijks worden verlaagd. Dit is de belangrijkste verklaring voor de daling van het verplichtingenbudget in de jaren na 2023. In 2025 is de verlaging minder groot vooral omdat dan opnieuw meerjarige verplichtingen worden aangegaan voor UNRWA (EUR 24 miljoen) en WFP (EUR 96 miljoen).

Verder wordt de verhoging in 2023 veroorzaakt door nieuwe meerjarige humanitaire hulp committeringen voor UNCHR (EUR 105 miljoen) en WFP (EUR 195 miljoen). Het gaat om committeringen die in 2022 wel begroot maar niet tijdig gerealiseerd konden worden. Tenslotte is er een ophoping vanwege UNRWA (EUR 57 miljoen) in verband met de structurele optopping van het kasbudget.

Uitgaven

Artikelonderdeel 4.1

Binnen het artikelonderdeel verschillende schuiven tussen de instrumenten om de bij de begroting 2023 toegekende middelen op de juiste manier in lijn te brengen met de bestedingsplannen. De Tweede Kamer is, zoals gebruikelijk, geïnformeerd over de voorgenomen inzet via [kamerbrief over humanitaire hulp en diplomatie 2023](#).

Artikelonderdeel 4.2

Binnen het artikelonderdeel 4.2 wordt EUR 25 miljoen vanuit het instrument Opvang in de regio overgeheveld naar het instrument Migratie en ontwikkeling ten behoeve van bilaterale samenwerking met partnerlanden om migranten te beschermen, terugkeer en herintegratie te bevorderen, legale migratie te versterken en irreguliere migratie te voorkomen.

Artikelonderdeel 4.3

Het amendement 36 200 XVII Nr. 43 van het lid Van der Graaf c.s. om EUR 0,8 miljoen in 2023 vanuit de niet juridisch verplichte uitgaven vrij te maken binnen artikelonderdeel 4.3 voor voortzetting van het sociotherapie programma van *Community Based Sociotherapy (CBS)* in Rwanda wordt voor 1 juli ingevuld via een bijdrage aan een consortium waar CBS onderdeel van uit maakt. Ook voor de jaren 2024 en 2025 wordt dit consortium met een vergelijkbare bijdrage ondersteund.

Binnen het artikelonderdeel 4.3 zijn er per saldo budgetneutrale schuiven tussen de instrumenten subsidies en bijdragen voornamelijk binnen eenzelfde thema. Meest opvallende mutatie is het meerjarig terugbrengen van het instrument functionerende rechtsorde bijdragen, onder meer omdat de oorspronkelijk voorgenomen inzet in Afghanistan door omstandigheden nog maar beperkt mogelijk is. Functionerende rechtsorde subsidies (Grote Meren, Bujumbura) en inclusieve vredes- en politieke processen (belangrijkste verhoging voor Jemen) worden meerjarig opgehoogd.

Nog te verdelen

Als gevolg van hogere kosten voor eerstejaarsopvang asielzoekers neemt het BHOS-budget tot en met 2026 af. Dit heeft tot gevolg dat het budget op diverse thema's is aangepast. De mutaties zijn verdeeld en binnen het thema opgenomen onder het instrument 'nog te verdelen'. De verwerking van deze bijstellingen op artikelonderdeel niveau zal uiterlijk op Prinsjesdag 2023 aan de Kamer worden vermeld.

Artikel 5: Multilaterale samenwerking en overige inzet

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 11 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 5 Multilaterale samenwerking en overige inzet (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB 2023 (2)	Vastgestelde begroting 2023 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2023 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2024	Mutaties 1e suppletoire begroting 2025	Mutaties 1e suppletoire begroting 2026	Mutaties 1e suppletoire begroting 2027
Verplichtingen	164 358	140 000	304 358	455 722	760 080	- 100 914	- 59 034	206 229	15 000
Uitgaven:									
Programma-uitgaven totaal	385 989	140 000	525 989	- 112 995	412 994	- 397 987	- 704 826	- 825 389	- 4 896
waarvan juridisch verplicht	81%				86%				
5.1 Multilaterale samenwerking	214 972	140 000	354 972	- 39 947	315 025	- 32 304	- 40 034	- 24 271	1 500
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
UNIDO	1 950	0	1 950	0	1 950	0	0	0	0
UNDP	28 250	0	28 250	10 750	39 000	10 500	9 000	0	0
UNICEF	31 250	0	31 250	12 750	44 000	12 500	11 000	0	0
Speciale multilaterale activiteiten	54 077	0	54 077	- 30 000	24 077	- 25 500	- 22 500	0	0
Assistent deskundigenprogramma	9 000	0	9 000	0	9 000	0	0	0	0
Internationale Financiële Instellingen	4 000	0	4 000	4 000	8 000	0	0	0	0
Middelenaanvullingen multilaterale banken en fondsen	79 789	0	79 789	0	79 789	0	0	0	0
Kapitaalaanvullingen bij regionale ontwikkelingsbanken	6 656	0	6 656	1 500	8 156	1 500	1 500	1 500	1 500
Bijdrage aan IFI's voor steun Oekraïne	0	140 000	140 000	0	140 000				
<i>Nog te verdelen</i>									
Nog te verdelen	0	0	0	- 38 947	- 38 947	- 31 304	- 39 034	- 25 771	0
5.2 Overig armoedebeleid	98 100	0	98 100	- 131	97 969	- 15 000	- 15 623	- 20 000	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>									
Kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling	10 105	0	10 105	- 1 720	8 385	110	0	0	0
Nationale SDG Implementatie	650	0	650	0	650	0	0	0	0
<i>Opdrachten</i>									
Nationale SDG implementatie	200	0	200	- 30	170	0	0	0	0

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB 2023 (2)	Vastgestelde begroting 2023 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2023 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2024	Mutaties 1e suppletoire begroting 2025	Mutaties 1e suppletoire begroting 2026	Mutaties 1e suppletoire begroting 2027
<i>Bijdrage aan (inter)nationale organisaties</i>									
UNESCO	4 400	0	4 400	0	4 400	0	0	0	0
Diverse ondersteunende activiteiten	22 047	0	22 047	- 500	21 547	- 15 000	- 15 623	- 20 000	0
Kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling	410	0	410	2 119	2 529	- 110	0	0	0
Schuldverlichting	60 038	0	60 038	0	60 038	0	0	0	0
Voorlichting op het terrein van Ontwikkelingssamenwerking	250	0	250	0	250	0	0	0	0
5.4 Nog te verdelen i.v.m. wijzigingen BNI en/of toerekeningen	72 917	0	72 917	- 72 917	0	- 350 683	- 649 169	- 781 118	- 6 396
Ontvangsten	43 866	0	43 866	1 222	45 088	1 485	1 218	1 366	1 814
5.20 Ontvangsten en restituties met betrekking tot leningen	20 960	0	20 960	1 222	22 182	1 485	1 218	1 366	1 814
5.21 Ontvangsten OS	21 176	0	21 176	0	21 176	0	0	0	0
5.22 Koersverschillen OS	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.23 Diverse ontvangsten non-ODA	1 730	0	1 730	0	1 730	0	0	0	0

Tabel 12 Uitsplitsing verplichtingen

	Stand ontwerp begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB 2023 (2)	Vastgestelde begroting 2023 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2023 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2023 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2024	Mutaties 1e suppletoire begroting 2025	Mutaties 1e suppletoire begroting 2026	Mutaties 1e suppletoire begroting 2027
Verplichtingen	164 358	140 000	304 358	455 722	760 080	- 100 914	- 59 034	206 229	15 000
garantieplichtingen									
overige verplichtingen	164 358	140 000	304 358		760 080				

Toelichting

Verplichtingen

De verplichtingenruimte voor artikel 5 is per saldo verhoogd. Dit komt hoofdzakelijk doordat de verplichtingenruimte die gereserveerd stond voor de meerjarige committeringen voor UNDP, UNICEF en het *African Development Fund* in 2022 naar 2023 is doorgeschoven. Deze verschuiving werd eerder gemeld in de [tweede suppletoire begroting 2022](#).

Uitgaven

Artikelonderdeel 5.1

In 2023 is het uitgavenbudget voor artikelonderdeel 5.1 Multilaterale samenwerking verlaagd. Dit komt hoofdzakelijk door een overheveling van 2023 tot en met 2025 van EUR 1,5 miljoen naar artikel 2.3 (UNEP) en EUR 1 miljoen naar 1.3 ILO voor verhogingen van ongeoormerkte bijdragen in het kader van de *Funding Compact*. Daarnaast wordt artikel 5.1 opgehoogd met EUR 1,5 miljoen per jaar ivm een kapitaalverhoging van de *Inter American Development Bank*.

Artikelonderdeel 5.2

Het budget op artikelonderdeel artikel 5.2 Overig armoedebeleid is in 2023 verlaagd. Dit is vooral toe te schrijven aan een jaarlijkse overheveling van 2023 tot en met 2026 van EUR 20 miljoen in het kader van de reservering voor het thema Sociale Bescherming. Deze reservering wordt ingezet voor decentrale programma's op het gebied van Voedselzekerheid in Ethiopie en Mozambique en SRGR in Benin.

Daar tegenover staat een overheveling van de Verdragsmiddelen voor Suriname vanaf het verdeelartikel 5.4. De Verdragsmiddelen zijn in 2022 niet meer tot uitputting gekomen en bij de Tweede supplettoire begroting 2022 overgeheveld naar het verdeelartikel 5.4. Deze middelen blijven, conform de uitvoering van het verdrag, de komende jaren wel beschikbaar en zijn hierdoor overgeheveld naar het hiervoor bestemde artikelonderdeel.

Artikelonderdeel 5.4

Om de inzichtelijkheid van de BHOS-begroting verder te verbeteren is met ingang van begrotingsjaar 2017 artikel 5.4 gecreëerd, het 'verdeelartikel'. Zie ook [Kamerbrief 34 300 XVII, nr. 62](#) over de inzichtelijkheid van de BHOS-begroting. De ontwikkeling van het ODA-budget is gekoppeld aan de ontwikkeling van het BNI en wordt hiervoor bijgesteld. In het kader van behoedzaamheid en stabiliteit in de begroting worden groei en krimp in beginsel niet direct doorvertaald in de OS-programmalijnen. Deze zogeheten BNI-ruimte kan immers toenemen of afnemen als in de loop van het jaar de BNI-raming wordt bijgesteld. Daarnaast kan er sprake zijn van nog te verdelen toerekeningen aan het ODA-budget.

Het budget van verdeelartikel 5.4 betreft een saldo van verschillende mutaties:

- In eerste instantie was er sprake van een meerjarige verhoging als gevolg van de meest recente ramingen van het Centraal Planbureau ([CEP 2023](#)) over de ontwikkeling van het BNI en het prijspeil BBP, en daarmee het ODA-budget.
- Vervolgens was er sprake van een meerjarige verlaging van het verdeelartikel door een hogere verwachte opvang van eerstejaars asielzoekers uit DAC-landen. Hierdoor stijgt de asieltoerekening met EUR 559 miljoen in 2023, inclusief een nacalculatie van EUR 132 miljoen over 2022, en EUR 739 miljoen in 2024. In de jaren daarna loopt de toerekening verder op. Deze bijdrage is verwerkt middels een overboeking naar het Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Zoals gebruikelijk wordt een deel van de Loon- en Prijsbijstelling van het apparaat BZ vanuit het ODA-budget gefinancierd. Vanwege de hoge inflatie is dat vanaf 2023 zo'n EUR 25 miljoen structureel.
- Ook wordt er in 2023 EUR 16,5 miljoen overgeheveld naar artikelonderdeel 5.2 wegens de reservering voor de Verdragsmiddelen Suriname.

- Structureel wordt EUR 1,5 miljoen overgeheveld naar artikel 5.1 in verband met de kapitaalverhoging van de *Inter-American Development Bank*.

Nog te verdelen

Als gevolg van hogere kosten voor eerstejaarsopvang asielzoekers neemt het BHOS-budget tot en met 2026 af. Dit heeft tot gevolg dat het budget op diverse thema's is aangepast. De mutaties zijn verdeeld en binnen het thema opgenomen onder het instrument 'nog te verdelen'. De verwerking van deze bijstellingen op artikelonderdeel niveau zal uiterlijk op Prinsjesdag 2023 aan de Kamer worden vermeld.